

TASTE OF

LIMMUD

הִישָׁן יִתְחַדֵּשׁ וְהַחֲדָשׁ יִתְקַדֵּשׁ

...hajasjan jitchadesj wehechadasj jtkadeesj...

...wat oud is wordt vernieuwd en wat nieuw is wordt geheiligd...

Rav Kook, de eerste opperrabbin van Israel

Igrot Haraya, Iggeret 164

Sjabbat 13 november / 6 kislev 5771

Sidra Wajétsé, Beresjiet [Genesis] 29:1-32:2, Tanach blz. 56-65

Haftara: Hosjea 11:7-13:5, Tanach blz. 1154-1156

Vertaling: Sera Spanier

Voor het Engelse origineel zie

www.limmud.org/publications/tasteoflimmud/5770/Vayetze

WAJÉTSÉ

Terwijl Jaäkov onderweg is droomt hij van een ladder waarop de engelen op en neer gaan, van beneden naar boven en van boven naar beneden. Hij reist naar Charan, ontmoet Rachel en is bereid om zeven jaar voor haar vader Lavan te werken om met haar te kunnen trouwen, maar wordt misleidt zodat hij met haar oudere zuster Lea trouwt. Na een week mag hij ook met Rachel trouwen waarvoor hij nogmaals zeven jaar bij Lavan moet blijven werken. Lea krijgt veel kinderen, terwijl Rachel onvruchtbaar is; maar uiteindelijk krijgt zij een zoon. Jaäkov en zijn gezin verlaten op een zeker moment Lavans huis.

Wajétsé – Gideon Sylvester

Gideon Sylvester woont in Jerusalem waar hij werkt als rabbijn. Ook is hij werkzaam bij rabbijn Shlomo Riskins Ohr Torah Stone Educatieve Institute in Efrat en is tevens leraar bij Merchavim, het instituut voor burgerrechten in Israël.

Hoe gaan wij om met de stroom van kritiek op de staat Israël? Voor velen van ons is dit uitermate pijnlijk. Als Joden die houden van Israel en bezorgd zijn om de staat verafschuwen wij de kritiek en respecteren ten volle Israels recht om zichzelf tegen vijanden te verdedigen.

Maar tegelijkertijd willen we, als Joden die een morele en religieuze visie op het leven hebben, ook dat onze staat een "licht voor de volkeren" zal zijn, een bron van trots en inspiratie.

In het Jodendom gaat het over het streven een fatsoenlijk, eerlijk en heilig leven te leiden. De Talmoed omschrijft de waarmerken van onze natie als het streven om "barmhartige, bescheiden mensen te zijn die daden van *chèséd* (liefde en trouw) verrichten" (BT Jevamot 72a). Maar, hoewel het religieuze leven prachtig is in theorie, ligt het in de praktijk moeilijker. Onze pogingen worden constant getest door morele dilemma's. Bestaat er een precedent voor deze situaties?

Jaäkov is de Bijbelse persoon die onze toestand belichaamt. De Tora beschrijft hem als "zuiver van hart", maar laat ons dan ook de talloze voorvallen zien waarbij hij omringd is door mensen met minder fraaie karakters die hem dwingen hun methodes te gebruiken om zeker te stellen wat echt van hem is. Of het nu gaat om het verwerven van het eerste

geboorterecht van Esav, het trouwen met de vrouw van wie hij houdt in plaats van haar zuster, er zeker van zijn dat hij het juiste loon ontvangt, of het zichzelf verdedigen tegen Lavans bedreigingen van genocide, Jaäkov is constant aan het worstelen met morele dilemma's en zichzelf met twijfelachtige methodes zo goed mogelijk uit moeilijke situaties te redden.

Mijn leraar, rabbijn Riskin heeft een krachtig pleidooi geschreven waarin hij erop wijst, dat het soms onvermijdelijk kan zijn gebruik te maken van het gereedschap van corrupte mensen, maar dat het altijd een zeer risicovolle strategie is. Wat begint als het gebruik van de methodes van anderen kan snel onweerstaanbaar worden zodat onze eigen morele en religieuze inzichten en doelen ondergeschikt worden.

Riskin merkt op dat als Jaäkov aan zijn reis begint, hij een inspirerende droom heeft met een hemels visioen van engelen die op en neer een ladder gaan, met op de top de Almachtige. Maar tegen de tijd dat hij Lavans huis verlaat zijn zijn dromen veel meer alledaags geworden, dromen van gespikkelde en gevlekte schapen. Op dat moment realiseert zich Jaäkov dat hij teveel beïnvloed is geraakt door het materialisme en sluwe handelwijze van Lavan. God geeft hem de opdracht naar huis terug te keren om weer verbonden te worden met zijn spirituele kant en zijn wonderbaarlijke visioen.

Israel werd gebouwd op de hoogste idealen van rechtvaardigheid en gelijke rechten voor iedereen, maar in de praktijk worden Israelische staatslieden gedwongen beleidslijnen te ontwikkelen die antwoord geven op het geweld van vijandige leiders, die uit zijn op onze vernietiging. Evenals Jaäkov vinden we soms dat in het zicht van bestaande bedreigingen het doel om mensen te zijn die "met zuivere handen in tenten verblijven", opgegeven moet worden ter wille van een pragmatischer militaire beleid. Maar evenals onze voorvader moeten we ons ervan bewust zijn, dat deze tactieken ook zouden kunnen leiden onze zelfverwoesting. Als we ons laten dwingen niet-koshere methodes te hanteren kunnen we maar al te snel vervreemden van de meest edele idealen en doelen van ons volk.

We moeten onze visioen voor de toekomst altijd voor ogen houden en trots zijn op de het streven naar de vervulling ervan. We hebben geen edeler droom dan het bouwen van een Joodse staat gebaseerd op de hoogste Joodse ethiek en wat er in en door ons land is bereikt, is verbazingwekkend. Jaäkov herinnert ons er ook aan dat we altijd op onze hoede moeten zijn, bewust van onze tekortkomingen zijn en ernaar streven het beter te doen.

Een andere invalshoek

In deze sidra is Lea altijd een open zenuw, de niet-geziene en niet-geliefde vrouw, die leeft in de schaduw van haar zuster. Ze wordt beschreven als iemand met fletse ogen. Haar jongere zuster Rachel is voorbestemd om met Jaäkov te trouwen, maar hun vader Lavan vervangt op hun trouwdag laat hij Lea de plaats van Rachel innemen. Iets later trouwt Jaäkov ook met Rachel, maar de zusters blijven wedijveren om zijn aandacht en liefde – en Rachel is degene die hij altijd heeft gewild. Dan krijgt Lea veel kinderen, terwijl Rachel onvruchtbaar is en jaloers.

Veel mensen zullen zich herkennen in de rivaliteit tussen de zusters.

Onderstaand volgt een gedicht in alsof die door Lea was gecomponeerd, geschreven door mijn vriendin Ilana Kurshan die in Jerusalem woont en een uitgeverij heeft. Zo verklaart Ilana het gedicht: "hier weerklinkt de taal waarmee de Tora de droom van Jaäkofs ladder beschrijft. Ik stel me voor wat er door Lea's gedachten had kunnen gaan toen Dina, haar dochter, werd verwekt.

De Verwekking van Dina

Ik ben in slaap gevallen op jouw harde plek,
Mijn lichaam uitgestrekt als een ladder,
Jouw twee handen gaan als engelen over me heen,
naar boven, naar beneden,
maar van binnen doen ze me zeer zoals fijne zandkorrels.

Teveel te tellen of over te vertellen.
(Want ik nam haar plaats in en je wist het niet).
Van alles wat je mij gegeven hebt, is deze voor jou.